

Measuring the Tendency of Tehran Citizens towards the Method of Electing the Mayor

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

¹ Gudarz Paymard (M.A)

² Jalil Dara (Ph.D)

¹ M.A in Political Science,
Tarbiat Modares University,
Tehran, Iran.

² Associate Professor, Tarbiat
Modares University, Tehran

Correspondence:*

Address: Faculty of
Humanities, Tarbiat Modares
University, Tehran, Iran

Email: j.dara@modares.ac.ir

Article History:

Received: 18.06.2024

Accepted: 26.11.2024

Extended Abstract

Introduction

With the expansion of cities and the diversity of people's needs and concerns, the need to deal with the best type of urban governance seems necessary. The experience of managing cities in different countries of the world has presented us with a diverse model of urban management. A variety that has a significant relationship with the power, the method of electing and dismissing the mayor. Two common models in different countries are the council-city manager model and the council-mayor model.

The effort to choose the best type of urban management model has caused different countries to move towards the election of the council - mayor, because there is managerial stability, responsibility and accountability, transparency, high participation and most importantly effectiveness and efficiency in this model. The current model of urban management in Iran is the council- city manager. Based on the pathology of the urban management model and the method of selecting the mayor, problems such as: corruption, managerial instability, evasion of responsibility, lack of transparency and multiplicity of local and government organizations in the city and lack of coordination between them have been pointed out considering the various problems and challenges that the urban management of our country is facing, and it seems necessary to reconsider the method of selecting the city management method and the mayor. By using four indicators including people's knowledge and awareness, participation, efficiency and effectiveness, and responsibility, this research tries to investigate the tendency of Tehran citizens towards the method of electing the mayor, either directly or indirectly.

Methodology

The research is quantitative and data gathering procedure is based on library and field findings methods. The research sample includes all citizens of Tehran aged 18 and above. The justification of the age group is considered according to the nature of the research.

Discussion

Urban management is a specialized administrative system responsible for planning, organizing, and overseeing urban affairs within a defined geographic area, namely a city. Its primary objective is to enhance the quality of life for its citizens and foster sustainable urban development. The mayor, as the city's chief executive officer, plays a pivotal role in this process. There are various methods for electing mayors, with direct election by the people. Research suggests that citizens generally prefer direct elections for mayors as it enhances the mayor's accountability to the public and fosters greater civic engagement. However, this approach also presents challenges that must be considered. A survey conducted in Tehran revealed that city residents prefer direct mayor elections over indirect elections.

Conclusion

It is possible to measure the tendency of the citizens of Tehran in the way of electing the mayor by using four indicators: people's knowledge and awareness, efficiency and effectiveness, responsibility and participation. The analysis and investigation of the results showed that the citizens of Tehran prefer the direct election of the mayor.

Keywords: Tehran, Urban Management, Mayor, Council-Manager, Mayor-Council.

سنجش گرایش شهروندان تهران دربارهٔ انتخاب شهردار^۱ گودرز پایمرد^۱ جلیل دارا^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۶

نویسندهٔ مسئول: j.dara@modares.ac.ir

مقدمه

با گسترش شهرها و تنوع نیازها و دغدغهٔ مردم، لزوم پرداختن به بهترین نوع حکمرانی شهری بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد. تجربهٔ ادارهٔ شهرها در کشورهای مختلف دنیا، الگوی متنوعی از مدیریت شهری (urban management) را پیش روی ما قرار داده است؛ تنوعی که رابطهٔ معناداری با قدرت، شیوهٔ انتخاب و برکناری شهردار (mayor) دارد. دو مدل شایع در کشورهای مختلف، مدل: شورا - مدیر شهر (council - manager) و شورا - شهردار (council - mayor) هستند. تلاش برای انتخاب بهترین نوع الگو مدیریت شهری باعث شده است کشورهای مختلف به سوی انتخاب شورا - شهردار حرکت کنند، چراکه ثبات مدیریتی، مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی، شفافیت‌پذیری، مشارکت بالا و مهم‌تر از همه اثربخشی و کارایی در این مدل وجود دارد. مدل کنونی مدیریت شهری در ایران شورا - مدیر شهر است. براساس آسیب‌شناسی که از مدل مدیریت شهری و شیوهٔ انتخاب شهردار صورت گرفته، مشکلاتی از جمله: فساد، بی‌ثباتی مدیریتی، فرار از مسئولیت، عدم شفافیت و تعدد سازمان‌های محلی و دولتی در شهر و عدم هماهنگی بین آن‌ها اشاره شده است. با توجه به مشکلات و چالش‌های گوناگونی که مدیریت شهری کشور ما با آن روبه‌روست، تجدید نظر در مورد شیوهٔ انتخاب مدیریت شهر و شهردار ضروری به نظر می‌رسد. با استفاده از چهار شاخص دانش و آگاهی مردم، مشارکت‌پذیری، کارایی و اثربخشی و مسئولیت‌پذیری. سؤال اصلی این تحقیق گرایش شهروندان تهرانی به شیوهٔ انتخاب شهردار به دو صورت مستقیم یا غیرمستقیم است. روش تحقیق با استفاده از روش کمی و جمع‌آوری پرسش‌نامه است.

^۱ دانش‌آموختهٔ کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
^۲ دانشیار علوم سیاسی، گرایش مسائل ایران، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

چکیده

شهرداری‌ها یکی از نهادهای مهم محلی است که در جهت ادارهٔ شهرها نقش بسزایی دارند. این نهاد نقش قوهٔ مجریه را در سطح محلی به عهده دارد. دو مدل غالب مدیریت شهری در دنیا، مدل شورا - شهردار و شورا - مدیر شهر هستند. تفاوت این دو به شیوهٔ انتخاب و برکناری و قدرت شهردار بستگی دارد. برخلاف مدل شورا - مدیر شهر در مدل شورا - شهردار، شهردار مستقیم توسط مردم انتخاب می‌شود. مدل کنونی مدیریت شهری در ایران به الگوی شورا - مدیر شهر نزدیک دارد. با آسیب‌شناسی متعددی که از این مدل صورت گرفته، این مدل دارای نارسایی‌هایی از جمله: فساد، بی‌ثباتی مدیریتی، عدم شفافیت، عدم کارایی و فرار از مسئولیت‌پذیری دانسته شده است.

در تحقیق کنونی با استفاده از روش کمی، گرایش شهروندان تهرانی را به دو مدل شورا - شهردار و شورا - مدیر شهر با استفاده از چهار شاخص: دانش و آگاهی مردم، کارایی و اثربخشی، مسئولیت‌پذیری و مشارکت‌پذیری مورد بررسی قرار داده شده است تا به سؤال اصلی تحقیق که شیوهٔ انتخاب شهردار توسط شهروندان تهرانی است پاسخ بدهد. تحلیل و بررسی این تحقیق در محیط اس.پی.اس.اس. و با استفاده از آزمون پارامتری t و آنالیز واریانس است. نتیجه حاصل از آن این است که شهروندان تهرانی به صورت معناداری انتخاب مستقیم شهردار را بر غیرمستقیم ترجیح می‌دهند.

کلمات کلیدی: تهران، مدیریت شهری، شهردار، شورا - شهردار، شورا - مدیر شهر.

^۱ این مقاله برگرفته از پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد گودرز پایمرد با استاد راهنما جلیل دارا با عنوان سنجش گرایش شهروندان شهر تهران به انتخاب شهردار است.

پیشینه تحقیق

حرکت به سمت شیوه انتخاب مستقیم شهردار، روندی است که اکثر کشورها با آن روبه‌رویند. تحقیق و پژوهش‌های زیادی در این زمینه انجام شده است. در اینجا به چند نمونه از آن‌ها اشاره خواهیم کرد: پژوهش «امکان‌سنجی انتخاب مستقیم شهرداران توسط مردم در ایران» در سال ۱۳۸۹، زیر نظر مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران انجام شده است. در این پژوهش روش انتخاب مستقیم شهردار در چند کشور آمریکا، کانادا، ایتالیا، آلمان، انگلیس - لندن و مزایا و معایب این روش مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه مدل مدیریت شهری در ایران پرداخت شده، و قابلیت و محدودیت‌هایی را که در این زمینه در ایران وجود دارد به همراه الزامات مورد بررسی قرار داده است. بررسی مبانی نظری و تجارب جهانی معطوف به دو مدل انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهرداران و نقاط قوت و ضعف هر کدام و تحلیل روند شکل‌گیری شهرداری در ایران از دوران قدیم تا حال حاضر و ارائه پیشنهادی بدیل از نقاط قوت و مثبت کتاب مطالعات امکان‌سنجی انتخاب مستقیم شهرداران توسط مردم در ایران به‌شمار می‌رود.

در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه روش انتخاب شهردار در ایران و هفت کشور اروپایی» با استفاده از مدل تطبیقی انتخاب شهردار به این نتیجه رسیدند که، انتخاب مستقیم شهردار می‌تواند سبب بهبود مدیریت شهری در ایران شود. اگرچه همراه با آن تغییرات دیگری در وظایف و اختیارات حکومت‌های محلی، نحوه عزل و انتصاب شهردار و کابینه وی، شفافیت قوانین در خصوص نظارت و کنترل شورا بر شهردار، حذف درآمدهای ناپایدار از بودجه شهرداری و حذف ساختار مجزای اداری امور شهر موجب فزونی ارتقای عملکرد سیستم مدیریت شهری و شهرداری خواهد شد [1].

پایان‌نامه‌ای هم با عنوان «آسیب‌شناسی مدل اداره امور شهر در ایران (با تأکید بر شهر تهران)»، جهت بررسی چالش‌های بر سر راه مدیریت شهری، محقق ابتدا از طریق مفاهیم و مدل‌های شهری، مدل مدیریت شهری در ایران را شورا - مدیر می‌داند و سپس با استفاده از الگوی حکمرانی

شهری و مؤلفه‌های آن به استخراج مؤلفه‌های مطابق با جامعه خود پرداخته است. نتیجه‌ای که از تمام مصاحبه‌ها و اسناد قانونی در زمینه مدیریت شهری به‌دست آمده است گویای این مطلب است که برای برون‌رفت از چالش‌های موجود در انتخاب اعضای شورای، فارق از وابستگی سیاسی و جنسی‌شان، صرفاً به سوابق اجرایی و نوع تخصص آن‌ها با توجه به نیازهای مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی شهر دقت و تأمل شود. با توجه به پتانسیل شهرداری‌ها وظایف و تصدی‌های قابل واگذاری به آن‌ها در دستور کار قرار گیرد [2].

بروس کیتز (Katz, Bross) نیز در تحقیقی با عنوان «شهرداران منتخب - درس‌هایی از ایالات متحد» به ضرورت‌ها و مزایای انتخاب مستقیم شهردار در بریتانیا، با بهره‌جستن از درس‌های منتج از مطالعه انتخاب مستقیم شهردار در آمریکا، پرداخته است. وی اذعان می‌دارد انتخاب مستقیم شهردار ممکن است همچون اهرم مثبتی در تحقق و جهش توان شهرها و شهر - منطقه‌ها در بریتانیا عمل کند. با ایجاد مرکزیت و قدرت نوین برای پاسخ‌گویی در شهرها، حکومت مرکزی می‌تواند به شهرها برای سازگاری و انطباق با اقتصاد دائماً در حال تغییر کمک کند. شهرداران با انتخاب مستقیم می‌توانند در تعیین اولویت‌های مربوط به شهرها ثمربخش باشند [3].

با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در امر مدیریت شهری در اکثر کشورهای دنیا، اعم از تمرکزگرا و کشورهای فدرال، روند انتخاب مستقیم شهرداران روندی رو به رشد است. در کشور ایران هم سال‌های گذشته پژوهش‌های زیادی در راستای انتخاب مستقیم شهرداران صورت گرفته است. پژوهش‌هایی که مدیریت شهری کنونی در ایران دارای نارسایی از جمله فساد و عدم شفافیت و نبود رهبر محلی در جهت توسعه شهری و تعدد نهاد محلی دانسته شده است و مهم‌ترین راهکار آن‌ها برای گذر از مشکلات کنونی انتخاب مستقیم شهرداران است.

برای اینکه رویکردی در حکمرانی بتواند در مرحله اجرا به موفقیت برسد پیش از همه به نوع نگرش شهروندان نیاز دارد،

اجرای بر شهرداری را برعهده دارد [8]. یک شهر به وسیله یک شهردار و یک شورای شهر اداره می‌شود. در اغلب کشورها، شهرداری کوچک‌ترین نهاد اجتماعی مردم‌سالار است که براساس انتخابات آزاد اداره می‌شود. به عبارت دیگر، شهرداری سازمانی است که در محدوده شهر برای رفع آن دسته از نیازهای عمرانی و رفاهی مردم که جنبه محلی دارد و نیز برای ایجاد و ادار تاسیسات شهری که باز مربوط به نیازهای مردم همان محل است تشکیل می‌شود. در اینجا منظور آن است که امور شهری با مشارکت مردم همان شهر اداره شود. در واقع این اصل مورد نظر است که مردم محل می‌توانند احتیاجات خود را بهتر از یک مرکز دور تشخیص دهند، اولویت‌ها را تعیین و برای رفع آن اقدام کنند و اصلاحات لازم را عملی سازند. البته باید توجه داشت که تعریف نیازمندی‌های عمرانی و رفاهی، در کشورهای مختلف فرق می‌کند، همچنین در بعضی از کشورها مرز میان امور محلی و ملی چندان مشخص نیست [8]. بی‌تردید فعالیت شهرداری و شیوه مدیریت شهری به شکل نوین آن را باید به دوره بعد از مشروطیت مربوط دانست [9]. قوانین مربوط به شهرداری یکی از قدیم‌ترین متون قانونی در تاریخ حقوق موضوعه ایران است. نخستین سنگ بنای شهرداری در ایران در قانون بلدیة سال ۱۲۸۶ ش پایه‌ریزی شد. در سال ۱۲۸۹ شمسی دولت اجازه انحلال قانون بلدیة از مجلس گرفت پس از آن در سال ۱۳۰۹ قانون بلدیة دوم تصویب شد. سومین قانون شهرداری در سال ۱۳۲۸ در دوران نخست وزیری مصدق تصویب شد و بعداً در تیر ۱۳۳۴ لایحه قانونی فوق با تغییراتی به صورت قانون شهرداری‌ها تصویب شد. مدل کنونی شهرداری‌ها در ایران منبعت از قانون ۱۳۳۴ و قانون شوراها مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحی در سال ۱۳۸۲ است که به‌طور کلی عزل و نصب شهردار به عهده شوراها می‌شود:

شورای شهر: در فرهنگ عمید شورا به معنی مشورت، کنکاش و شور کردن به معنی مشورت کردن آمده است [10]. شورا معادل فارسی کلمه council است. منظور ما از شورا عبارت است از مجموعه‌ای از نمایندگان منتخب مردم که با

در ایران پژوهشی در این زمینه انجام نشد و به همین دلیل پژوهشی که بتواند نظر شهروندان در زمینه انتخاب شهردار را بررسی کند ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر با توجه به محدودیت مختلف و برای درجه اطمینان بالا تنها کلان‌شهر تهران را به‌عنوان جامعه آماری خود در نظر گرفته است.

۳. مبانی نظری

مدیریت شهری: مدیریت شهری عبارت است از یک نظام مدیریتی ویژه که در قلمرو جغرافیایی معین به نام شهر مسئولیت بهبود توسعه عملکردهای شهری را به عهده دارد. مدیریت شهری باید برای شهر، برنامه‌ریزی‌هایی را به انجام برساند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام‌شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور، انگیزش نماید [4]. به‌طور کلی مدیریت شهر به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از حکومت محلی تعریف شده و شهرداری خوانده می‌شود. مشخصات و ساختار شهرداری در کشورها متفاوت است و هر جامعه‌ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف تلقی از مدیریت شهری دارد [5]. به‌طور کلی: نظام مدیریت شهری عبارت است از سازمان گسترده متشکل از نظام مجزای رسمی و غیررسمی ذی‌ربط و مؤثر در حیطه‌های مختلف اجتماعی و کالبدی حیات شهری با هدف اداره، هدایت و کنترل توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر. یکی از وظایف مدیریت شهری آماده‌سازی خدمات الزم برای بهبود استانداردهای زندگی شهری است [6]. شهر مجموعه‌ای از فعالیت‌های فیزیکی است و به همین علت ضرورت دارد برای استفاده بهتر از مجموعه فعالیت‌ها و جلوگیری از هدر رفتن نیروها در آنجا مدیریت اعمال شود. بنابراین مدیریت شهرها با استفاده از مدیریت علمی و آخرین یافته‌ها درمورد بهترین شیوه‌های برخورد با منابع انسانی و محیطی با به عرصه وجود گذاشته است [7].

شهردار: شهردار به بالاترین سطح و مقام موجود در یک شهرداری که یک نهاد غیرمتمرکز و محلی است گفته می‌شود. به‌طور عمومی شهردار یک شخصیت برجسته سیاسی است که از طریق انتخابات محلی برگزیده شده و امر ریاست

مشارکت شهروندان را نیز در امور به سطح بالایی برساند. مدیریت شهری در کشورهای مختلف انواع متفاوتی دارد، اما براساس تجارب بین‌المللی دو مدل غالب و اصلی مدیریت شهری عبارت‌اند از: مدل شورا - شهردار و شورا - مدیر شهر، که تفاوت آن دو به شیوه انتخاب، برکناری شهردار بستگی دارد. در مدل شورا - شهردار هر دو نهاد مستقیم به‌وسیله مردم انتخاب می‌شوند، اما در مدل شورا - مدیر شهر که نزدیک‌ترین مدل به مدیریت شهری ایران است شورای شهر که مستقیم توسط مردم انتخاب می‌شود شهردار را عزل و نصب و نظارت بر آن را بر عهده دارد. نحوه انتخاب شهردار رابطه مستقیمی با قدرت او دارد. شهرداری که از طریق انتخابات مستقیم به این سمت می‌رسند قدرت بیشتری دارند تا شهرداری که غیرمستقیم انتخاب می‌شوند. در مقابل در روش غیرمستقیم شورا می‌تواند از افسارگسیختگی شهردار جلوگیری کند [12].

روش انتخاب شهردار در کشورهای مختلف به سه شکل صورت می‌گیرد: «انتخاب مستقیم توسط مردم» و یا «انتخاب شهردار توسط اعضای منتخب شورای شهر» و یا «انتصاب شهردار از سوی دولت مرکزی» است. در اینجا به‌صورت کلی چند تا از کشورهای دنیا را مورد مطالعه قرار می‌دهیم.

برخورداری از اختیارات اجرایی رسمی به اداره بخشی از امور حوزه انتخابیه خود می‌پردازد. شوراهای منتخب محلی در قالب شورای شهر، بخش و روستا به اداره بخشی از امور عمرانی، اجتماعی و اقتصادی حوزه خود چون تصویب بودجه شهرداری، انتخاب و عزل شهردار و دهیار و نظارت بر ادارات دولتی و هدایت و سازماندهی امور مالی مبادرت می‌کنند [11]. طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قانون شورای اسلامی، نقش اصلی در مدیریت شهری به عهده شورای اسلامی شهر است که نمایندگان مستقیم از طرف مردم انتخاب می‌شوند. تعیین شهردار وظیفه شورا است. همه برنامه‌ها و تصمیم‌های شهرداری باید با هماهنگی و نظارت شورا انجام شود. مدت زمان اعضای شورا چهار سال است و تعداد اعضا براساس جمعیت شهرها متغیر است [4].

محیط شهری به‌عنوان یکی از پیچیده‌ترین سیستم‌های زندگی انسانی براساس شاخصه‌های مختلفی مانند نوع حکومت، مدیریت، سطح آگاهی شهروندان، مشارکت و علاقه‌مندی مردم در تصمیم‌گیری شهری و ... شکل گرفته است. نظام مدیریت شهری با هدف اداره مطلوب امور شهر، علاوه بر سعی در هماهنگی روابط میان عناصر شهری،

شوروی سابق) مورد مطالعه قرار گرفته است. در این پژوهش از ۱۹ کشور از ۴۴ کشور (حدود ۴۳ درصد)، انتخاب شهردار به صورت مستقیم توسط شهروندان انجام می‌شود. در ۹ کشور (۲۰/۵ درصد) انتخاب شهردار به صورت غیرمستقیم از سوی شورا و ۸ کشور (۱۸/۲ درصد) از سوی حکومت مرکزی صورت می‌گیرد. در ۸ کشور باقی‌مانده نیز انتخاب شهردار به‌صورت

تحقیقی با عنوان امکان‌سنجی انتخاب مستقیم شهرداران توسط مردم در ایران، از حیث شیوه انتخاب شهردار ۴۴ کشور دنیا (۱۵ کشور اروپایی، ۱۱ کشور آسیایی، ۶ کشور از قاره آمریکا، ۲ کشور از اقیانوسیه و ۱۰ کشور استقلال‌یافته

ترکیبی از روش مستقیم و غیرمستقیم مشاهده می‌شود [13].

جدول ۱: روش‌های انتخاب شهردار در ۴۴ کشور مختلف

نام کشورها	کل کشورهای مورد بررسی	کشورهای استقلال یافته شوروی	اقیانوسیه	آمریکا	آسیا	اروپا	نوع روش	ردیف
	درصد	درصد	درصد	درصد	درصد	درصد		
آمریکا، ایتالیا، آلمان، پرتغال، کره جنوبی، ژاپن، بنگلادش، هندوستان، پاکستان، اوکراین، ترکیه، فیلیپین، آرژانتین، مکزیک، برزیل، روسیه، ونزوئلا، زلاندو، کانادا	۴۳/۶	۲۰	۵۰	۱۰۰	۶۳/۶	۲۰	انتخاب مستقیم شهرداران توسط شهروندان	۱
فرانسه، ایرلند، نروژ، فلسطین، چین، اندونزی، ازبکستان، دانمارک، لتونی	۲۵/۵	۱۰	-	-	۲۷/۳	۳۳/۳	از سوی شورا و عناصر مشابه	۲
لوکزامبورگ، مالزی، بلاروس، قزاقستان، بلژیک، فنلاند، تاجیکستان، هلند	۱۸/۲	۳۰	-	-	۹/۱	۲۶/۷	از سوی حکومت مرکزی و	۳
انگلستان، استرالیا، بوسنی و هرزگوین، اسپانیا	۹/۱	-	۲۰	-	-	۲۰	۲+۱	۴
ارمنستان، قرقیزستان	۴/۵	۲۰	-	-	-	-	۳+۱	۵
آذربایجان، گرجستان	۴/۵	۲۰	-	-	-	-	۳+۲	۶
-	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۷

می‌دانند که رهبر کیست.

۳. در این الگو نسبتاً روشن است که محدوده قدرت کجاست. زمانی که تفکیک قدرت مطرح می‌شود، جلوگیری از رفع مسئولیت بسیار ساده‌تر است.

۴. این الگو امکان پاسخ‌گویی را افزایش می‌دهد. تفکیک قدرت این امکان را فراهم می‌سازد که کسانی که اعمال قدرت می‌کنند به شورا و به شهروندان پاسخ‌گو باشند.

۵. شهرداران انتخابی رهبران قدرتمندی هستند. حتی اگر تفکیک قدرت میان شهردار و شورا، در محلی خاص، اقتدار رسمی شهردار را بسیار محدود کند، شهردار نفوذ زیادی دارد، زیرا در تأیید رأی‌دهندگان چون وچرایی نیست.

همبلتن (Hamilton) در سال ۱۹۹۹ پیش از تغییر شیوه انتخاب شهردار در لندن «اولین تجربه آزمایشی در انگلستان» و در قالب مطالعاتی که محققان مختلف در این زمینه انجام دادند، مزایا و محدودیت‌هایی را برای الگوی انتخاب مستقیم شهردار در انگلستان قائل شده است. از نظر

او مهم‌ترین مزیت انتخاب مستقیم به شرح زیر است:

۱. این الگو به رهبری آشکار در سطح محلی منجر می‌شود.
۲. در انتخاب مستقیم شهردار در قدرت محلی همه افراد

شهرداران منتخب به‌طور مستقیم توانایی شناسایی دارایی‌های رقابتی را دارند.

۳. شهرداران با انتخاب مستقیم توسط مردم می‌توانند به حکومت مرکزی در زمینه اولویت‌بندی‌ها کمک کنند. آن‌ها به واسطه قدرت تعقیب امور و ایجاد وفاق، توانایی ایجاد پیوند بین نقاط موضوعی و نهادی را دارند که معمولاً به‌واسطه بروکراسی موجود مجزا از هم عمل می‌کنند [4].

مطالعات لارسن (Larsen) درباره امکان‌سنجی انتخاب مستقیم شهرداران در کشور نروژ و با اتکا به تجارب کشورهای اروپایی و آمریکایی نشان می‌دهد که دلایل و براهینی که برای تأیید این تغییر نهادی در کشورهای گوناگون ارائه شده است، بسته به زمینه سیاسی، نهادی و فرهنگی کشورها متفاوت است. مطالعه همکاران لارسن بر چند استدلال عمده در این زمینه بیشتر تأکید می‌کند:

۱. ضرورت اعطای جایگاهی درخور به حکومت محلی در برابر حکومت ملی؛

۲. تقویت دموکراسی محلی و تشویق و ترغیب مشارکت و مداخله عمومی، به‌ویژه در انتخابات محلی؛

۳. ایجاد نوعی تمرکز در رهبری محلی و تقویت نقش نهادهای مدیریت محلی؛ و تقویت رهبری درونی در حکومت محلی، ایجاد هم‌بستگی و زمینه‌سازی حرکت راهبردی و کارآمد.

باید درخصوص انتخاب مستقیم شهردار در نظر داشته باشیم که اصلاحات جاری، حاکی از این است که اگر انتخاب رهبران حکومت محلی معرف شکل خاصی از انتخاب است. به‌طور کلی با توزیع مجدد قدرت بین شورا و هیئت اجرایی نیز همراه شده است. در این زمینه پیشنهاد شورای اروپا ترکیب بی‌نظیری از مزایا و معایب انتخاب مستقیم را ارائه می‌دهد. اگرچه، در این متن با دقت به چند اشکال عمده اشاره می‌شود، ولی بر مزایای رأی عمومی در انتخاب شهردار نیز تأکید شده است. در این متن نتیجه‌گیری شده که انتخاب مستقیم شهردار از طریق رأی عمومی نتایج زیر را در بر دارد [15].

• مشروعیت نظام حکومت محلی را افزایش می‌دهد،

۶. شهرداران انتخابی می‌توانند در کارهای مبتنی بر شراکت و همکاری بسیار اثربخش باشند. اهمیت این موضوع زمانی افزایش می‌یابد که حکومت محلی نقش خود را از مدیریت خدمات خاص به رهبری گسترده‌تر جامعه محلی تغییر دهد.

همچنین از نظر همبلتن مهم‌ترین محدودیت‌های روش انتخاب مستقیم شهردار به شرح زیر است:

۱. این خطر وجود دارد که شهردار انتخابی قدرت بسیار زیادی به‌دست آورد. یکی از پیامدهای این امر ممکن است این باشد که اعضای شورا دچار بی‌اعتنایی شوند و دیگر نخواهند بخشی از حکومت محلی باشند.

۲. در این الگوی خطر انحراف از صداقت وجود دارد. مواردی از رسوایی چهره‌های برجسته‌ای از شهرداران در انگلستان و کشورهای دیگر وجود داشته است. البته شفافیت الگوی شهردار انتخابی مستقیم به کاهش فساد منجر می‌شود. نکته مهمی که باید بر آن تأکید کرد این است که ترتیبات مربوط به نظارت دقیق بر مقامات اجرایی می‌بایست قوی و اثربخش باشد

۴. تمرکز قدرت اجرایی در دست شهردار ممکن است گلوگاهی در تصمیم‌گیری ایجاد کند. شواهد موجود نشان می‌دهد در موضوعاتی که توجه شهردار را به خود جلب می‌کند ممکن است به سرعت پیشرفت حاصل شود [14].

بروس کیتز در سال ۲۰۰۵ در تحقیقی با عنوان ضرورت انتخاب مستقیم شهرداران در بریتانیا با بهره جستن از درس‌هایی منتج از مطالعه انتخاب مستقیم شهرداران در آمریکا و نیز از سر گذراندن پنج سال انتخابات آزمایشی انتخاب مستقیم شهردار در لندن انجام داده است:

۱. انتخاب مستقیم شهردار می‌تواند همچون اهرم مثبتی در تحقق و جهش توان شهرها - منطقه‌ها در بریتانیا عمل کند.

۲. با ایجاد شهرداری به عنوان مرکزیت جدید پاسخ‌گویی در شهرها حکومت مرکزی این امکان را پیدا می‌کند با شهرها برای سازگار و انطباق با اقتصاد در حال تغییر کمک کند.

گرفته شده است. بر این اساس شهروندان از این سن به بالا حق شرکت در انتخابات دارند.

در این تحقیق از فرمول کوکران (Cochran) جهت تعیین حجم نمونه و تعداد پرسش‌نامه‌های مورد نیاز برای سنجش گرایش شهروندان تهرانی به شیوه انتخاب شهردار استفاده شده است. طبق آخرین سرشماری رسمی اعلام شد در سال ۱۳۹۵ شهر تهران دارای جمعیت ۸۷۳۷۵۱۰ بوده است که با استفاده از فرمول کوکران و با تعریف سطح خطا ۵ درصد، حجم نمونه آماری به‌منظور تهیه پرسش‌نامه تعداد ۳۸۴ نفر تعیین شده است. ما برای ضریب اطمینان بیشتر تعداد ۴۰۲ پرسش‌نامه تعیین کردیم. پرسش‌نامه هم بعد از جمع‌آوری در محیط اس.پی.اس. با استفاده از آزمون مختلفی از جمله: فراوانی مطلق، میانگین، انحراف معیار و آزمون پارامتری t استفاده شده است. ارزش‌گذاری متغیرها با بهره‌مندی از طیف لیکرت صورت می‌گیرد.

۵. معرفی مکان تحقیق

شهر تهران پایتخت ایران و کلان‌شهر مرکزی استان تهران و پرجمعیت‌ترین شهر کشور است که از نظر جغرافیایی در ۵۱ درجه و ۴ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۳۳ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. تهران را اولین بار آقا محمد خان در سال ۱۲۰۰ق که سلسه زندیه را منقرض کرد به‌عنوان پایتخت انتخاب کرد. از زمانی که تهران پایتخت ایران انتخاب شده است بیش از دو قرن می‌گذرد. پایتخت شدن تهران باعث جذب مهاجران و سرازیر شدن منابع به این شهر، افزایش وسعت و اهمیت روزافزون این شهر شد. بدین ترتیب، تهران یکی از شهرهایی شد که امکان این را یافت با مکان‌های بسیار جذاب‌ترین پیدا کند و ساختمان‌های اداری آن جلب توجه می‌کرد و به مهم‌ترین مکان سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور تبدیل شد [17].

براساس اولین سرشماری رسمی که در سال ۱۳۳۵ انجام گرفت، شهر تهران ۹۳۴۰۹۵۶۰ نفر جمعیت پرجمعیت‌ترین شهر ایران بوده است. همچنین براساس سرشماری رسمی در سال

تفکیک قوا به‌طور شفاف‌تر بین قدرت‌های قانون‌گذاری و اجرایی ایجاد می‌شود و استقلال بیشتری به شهردار و مجمع مشورتی می‌دهد؛

- احساس یگانگی را افزایش می‌دهد و در نتیجه باعث می‌شود این فرایند، مردم‌سالارتر شود و ممکن است شهروندان را به مشارکت بیشتر تشویق کند؛

- وضوح بیشتری به مسئولیت‌های مربوطه می‌دهد، زیرا شهرداران به‌طور مستقیم در قبال مردم برای آنچه انجام می‌دهند و آنچه انجام نمی‌دهند مسئول هستند؛

- کمروایی (به معنای راهبری) را بهبود می‌بخشد و ثبات را افزایش می‌دهد، به این دلیل که انتخاب رئیس قدرت اجرایی محلی، به‌طور پیشینی به رهبری کارآمدتر و حکومت منسجم‌تر، با رویه‌های اداری و تصمیم‌گیری سریع‌تر منجر می‌شود.

مباحث به نفع انتخاب رهبر حکومت محلی از طریق رأی‌گیری عمومی مستقیم دو هدف اصلی دارد: اول، تقویت فرایند مردم‌سالار محلی به‌وسیله شخصی‌سازی قدرت اجرایی است. حتی اگر اثبات تأثیرات چنین اقدامی دشوار باشد، انتخاب رهبران حکومت محلی از طریق رأی عمومی به‌عنوان بهترین راه برای توقف نابودی مشارکت محلی، که اغلب به ابهام فرایندهای تصمیم‌گیری محلی نسبت داده می‌شود، معرفی می‌شود. هدف دوم، تقویت شیوه‌های حکمروایی مراجع مسئول محلی از طریق ادغام امتیازات و نفوذ قدرت‌های اجرایی است به‌طوری که این نفوذ بتواند مقاصد و اهداف آن‌ها را به وضوح مشخص کند [16].

۴. روش تحقیق

نظر به بداعت و تازگی موضوع تحقیق روش کلی آن با رویکرد کمی (quantitative) و به شیوه پیمایشی است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر در صدد ارزیابی سنجش گرایش شهروندان تهران به انتخاب شهردار است، روش پژوهش از نوع پیمایشی - توصیفی است. در این پژوهش تمام شهروندان شهر تهران از سن ۱۸ سالگی به بالا اعم از زن و مرد را شامل می‌شود. توجیه گروه سنی با توجه به ماهیت تحقیق در نظر

افراد حاضر در این تحقیق ۴۰۲ نمونه بوده که در میان آن‌ها کم‌ترین سن پاسخ‌گو ۱۸ سال و مسن‌ترین پاسخ‌گو ۷۰ سال داشته است. همچنین میانگین سن شرکت‌کنندگان ۳۱.۷۲ سال است.

۱۳۹۵ جمعیت تهران ۸۶۹۳۷۰۶ نفر بوده است. این شهر در حدود ۷۲۰ کیلومتر مربع و دارای ۲۲ منطقه، ۱۲۳ ناحیه و ۳۷۴ محله است [18].

۶. یافته‌های تحقیق

جنسیت: در جدول ۲، فراوانی افراد حاضر در پژوهش از نظر جنسیت نشان داده شده است که ۵۳.۷ درصد شرکت‌کنندگان را مردان و ۴۶.۳ درصد را زنان تشکیل داده‌اند.

گویه‌های پرسش‌نامه این تحقیق از چهار شاخص مهم یعنی؛ دانش و آگاهی مردم، مسئولیت‌پذیری، کارایی و اثربخشی و شفافیت‌پذیری شهرداری استخراج شده است. **حجم نمونه:**

جدول ۲: جدول فراوانی جنسیت شرکت‌کنندگان

فراوانی	درصد	جنسیت
۲۱۶	۵۳.۷	مرد
۱۸۶	۴۶.۳	زن
۴۰۲	۱۰۰.۰	مجموع

مجرد و ۴۴.۳ درصد متأهل هستند.

وضعیت تأهل: جدول ۳ نشان‌دهنده فراوانی وضعیت تأهل شرکت‌کنندگان در تحقیق است که براساس آن ۵۵.۷ درصد

جدول ۳: جدول فراوانی وضعیت تأهل شرکت‌کنندگان

فراوانی	درصد	وضعیت تأهل
۲۲۴	۵۵.۷	مجرد
۱۷۸	۴۴.۳	متأهل
۴۰۲	۱۰۰	مجموع

پزشک عمومی و ۵ درصد دکتر/متخصص هستند.

تحصیلات: جدول ۴ نشان‌دهنده تحصیلات شرکت‌کنندگان است که ۱۹.۹ درصد زیر دیپلم و دیپلم، ۲۱.۱ کاردانی، ۳۶.۶ درصد کارشناسی، ۱۷.۴ درصد کارشناسی ارشد/

جدول ۴: جدول فراوانی تحصیلات شرکت‌کنندگان

درصد	فراوانی		
۱۹.۹	۸۰	زیر دیپلم و دیپلم	تحصیلات
۲۱.۱	۸۵	کاردانی	
۳۶.۶	۱۴۷	کارشناسی	
۱۷.۴	۷۰	کارشناسی ارشد / پزشکی عمومی	
۵	۲۰	دکتر / متخصص	
۱۰۰.۰	۴۰۲	مجموع	

کارمند بخش دولتی و ۱۱.۹ درصد کارمند بخش خصوصی هستند.

شغل: جدول ۵، فراوانی شغل شرکت‌کنندگان را نشان می‌دهد. طبق این جدول ۱۳.۴ درصد بیکار، ۳۱.۶ درصد شغل آزاد، ۱۰.۴ درصد خانه‌دار، ۲۱.۰۱ درصد دانشجو، ۱۱.۴ درصد

جدول ۵: جدول فراوانی شغل شرکت‌کنندگان

درصد	فراوانی		
۱۳.۴	۵۴	بیکار	شغل
۳۱.۶	۱۲۷	آزاد	
۱۰.۴	۴۲	خانه‌دار	
۲۱.۱	۸۵	دانشجو	
۱۱.۴	۴۶	کارمند بخش دولتی	
۱۱.۹	۴۸	کارمند بخش خصوصی	
۱۰۰	۴۰۲	مجموع	

۱۱.۲۲ درصد ۹ میلیون تا ۱۲ میلیون و ۷ درصد درآمد بالای ۱۲ میلیون دارند.

درآمد: جدول ۶ نشان‌دهنده وضعیت درآمد شرکت‌کنندگان است که ۱۶.۴ درصد زیر سه میلیون، ۳۵.۳ درصد ۳ میلیون تا ۶ میلیون، ۳۰.۱ درصد ۶ میلیون تا ۹ میلیون،

جدول ۶: جدول فراوانی درآمد شرکت‌کنندگان

درصد	فراوانی		
۱۶.۴	۶۰	زیر ۳ میلیون تومان	درآمد
۳۵.۳	۱۴۲	۳ میلیون تا ۶ میلیون تومان	
۳۰.۱	۱۲۱	۶ میلیون تا ۹ میلیون تومان	
۱۱.۲	۴۵	۹ میلیون تا ۱۲ میلیون تومان	
۷	۲۸	۱۲ میلیون تومان به بالا	
۱۰۰	۴۰۲	مجموع	

محل سکونت: جدول ۷، مربوط به منطقه محل سکونت شرکت کنندگان در تحقیق است که بیشترین آن‌ها در منطقه ۱۹ و کمترین آن‌ها ساکن منطقه ۲۱ هستند. بیشترین مشارکت مناطق متوسط تهران داشتند.

جدول ۷: جدول فراوانی منطقه سکونت شرکت کنندگان

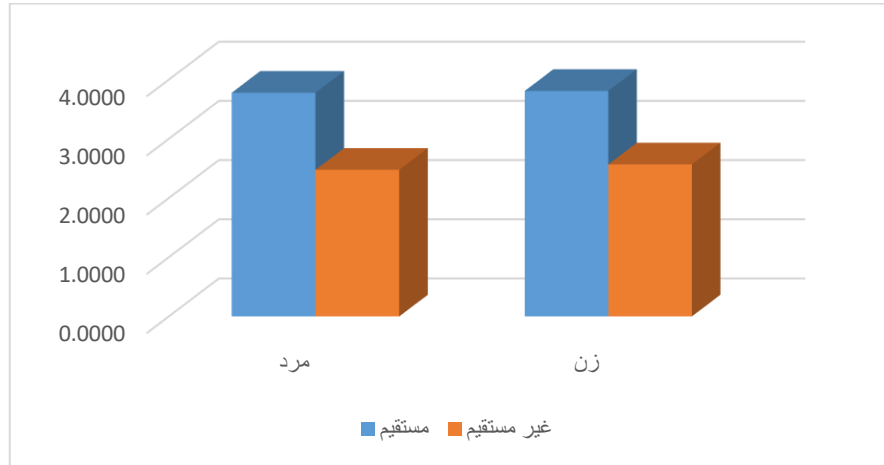
درصد	فراوانی	
۳.۲	۱۳	۱
۴	۱۶	۲
۳	۱۲	۳
۳.۲	۱۳	۴
۳.۲	۱۳	۵
۵.۲	۲۱	۶
۲.۷	۱۱	۷
۵.۵	۲۲	۸
۳.۷	۱۵	۹
۴.۵	۱۸	۱۰
۳	۱۲	۱۱
۶.۲	۲۵	۱۲ منطقه
۶.۲	۲۵	۱۳
۶.۲	۲۵	۱۴
۶.۵	۲۶	۱۵
۵.۲	۲۱	۱۶
۵	۲۰	۱۷
۷	۲۸	۱۸
۸	۳۲	۱۹
۲.۲	۹	۲۰
۲	۸	۲۱
۴.۲	۱۷	۲۲
۱۰۰.۰	۴۰۲	مجموع

میزان نسبت تحصیلات، جنسیت، تأهل، شغل، میزان درآمد خانواده، منطقه مورد سکونت رابطه معناداری با شیوه گرایش

۷. پراکندی گرایش به انتخاب شیوه شهرداری

متغیرهای زیر را خواهیم پرداخت:
جنسیت؛ با توجه به نمودار ۱، به مقدار بسیار ناچیزی زنان نسبت به مردان گرایش بیشتری به انتخاب شهردار به روش مستقیم دارند.

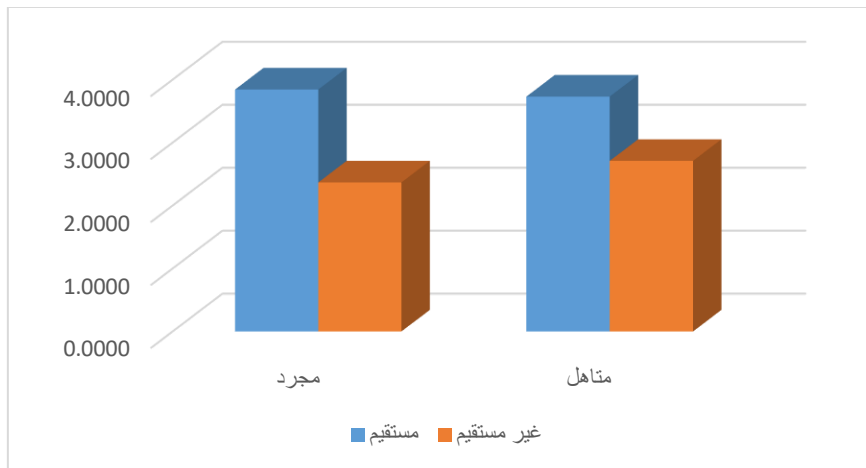
شهروندان به انتخاب شهردار دارد، برای روشن کردن این موضوع، به صورت توصیفی میزان گرایش به انتخاب شهردار به روش مستقیم و غیرمستقیم با دموگرافیک به

نمودار ۱: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهردار برای مردان و زنان

شیوه‌های شفاف‌تر و مسئولیت‌پذیرتری انتخاب می‌کنند.

میزان گرایش تأهل بر انتخاب شهردار: با توجه به نمودار ۲، افراد مجرد نسبت به افراد متأهل تا حدودی گرایش بیشتر به انتخاب شهردار به روش مستقیم دارند. نسل جدید همیشه

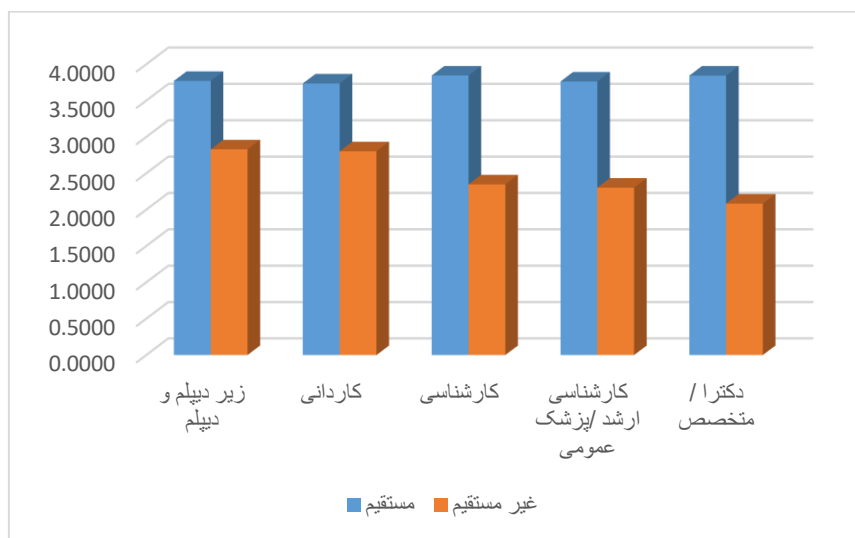

نمودار ۲: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهردار برای افراد مجرد و متأهل

به دو روش مستقیم و غیرمستقیم با هم مقایسه و مشاهده کرد. در آن افراد با تحصیلات کارشناسی بیشترین تمایل به انتخاب مستقیم شهردار را دارند و افراد با تحصیلات دکترا/متخصص

میزان تحصیلات: در نمودار ۳، می‌توان نظر افراد حاضر در این پژوهش را از نظر سطح تحصیلات برای انتخاب شهردار

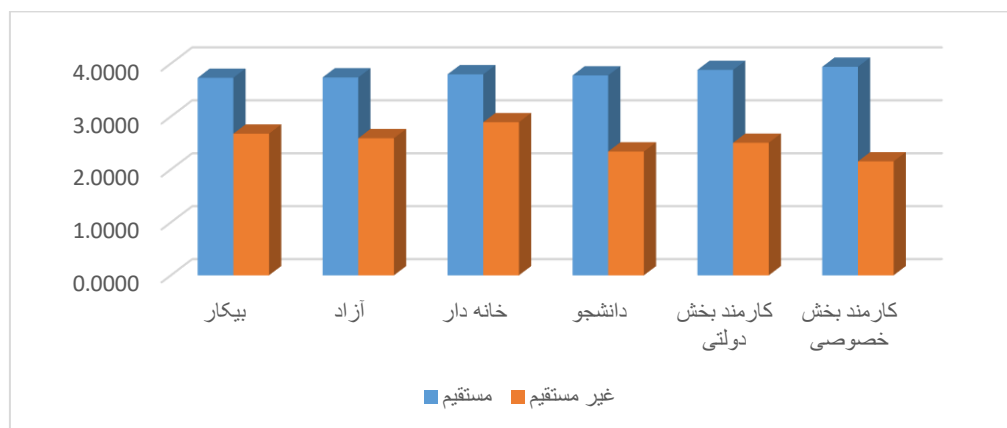
کمترین میزان تمایل به انتخاب شهردار به روش غیرمستقیم را دارند.

نمودار ۳: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم پاسخ‌دهندگان براساس تحصیلات

کمترین میزان تمایل به انتخاب شهردار به روش غیرمستقیم را دارند.

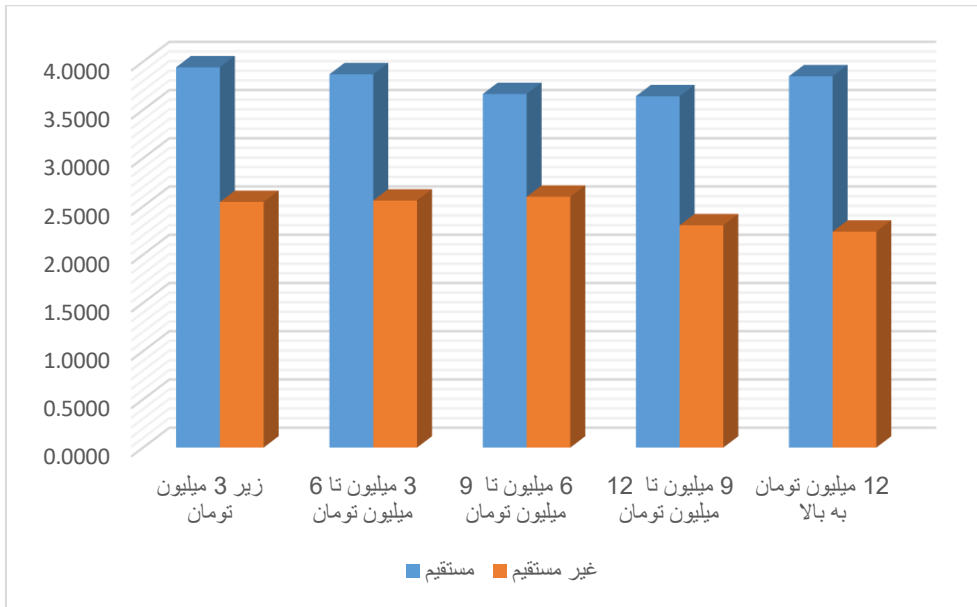
شغل: بر اساس نمودار ۴، افراد کارمند بخش خصوصی بیشترین تمایل به انتخاب شهردار به روش مستقیم و همچنین

نمودار ۴: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهردار برای افراد با شغل‌های مختلف

کمترین میزان تمایل به انتخاب شهردار به روش غیرمستقیم مربوط به قشر پردرآمد است.

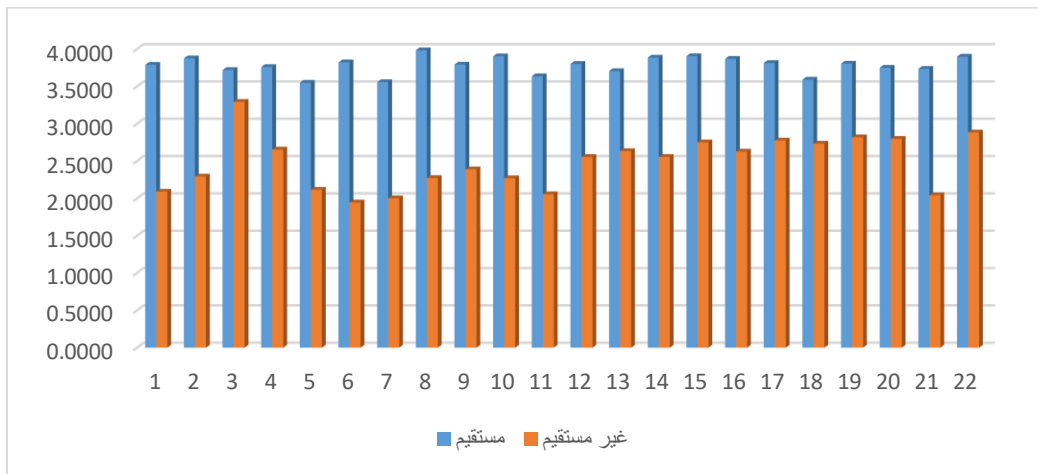
میزان درآمد: با توجه به نمودار ۵، بیشترین تمایل به انتخاب شهردار به روش مستقیم مربوط به افراد کم‌درآمد و

نمودار ۵: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهردار برای اقشار با درآمدهای متفاوت

تهران است و کمترین میزان تمایل به انتخاب شهردار به روش غیرمستقیم مربوط به ساکنان منطقه ۶ تهران است.

با توجه به نمودار ۶، بیشترین میزان تمایل به انتخاب شهردار به روش مستقیم مربوط به افراد ساکن در منطقه ۸

نمودار ۶: تفکیک انتخاب مستقیم و غیرمستقیم شهردار برای افراد ساکن در مناطق بیست و دوگانه شهر تهران

نتایج حاصل از فرضیات را تحلیل خواهیم کرد.
فرضیه اول (فرضیه اصلی): شهروندان شهر تهران در انتخاب شهردار، گرایش به انتخاب مستقیم شهردار دارند. برای انجام این فرضیه با توجه به تعداد بالای نمونهها از آزمون

۸. آزمون فرضیهها؛ در این بخش به انجام سؤال اصلی تحقیق یعنی گرایش شهروندان شهر تهران به شیوه انتخاب شهردار می‌پردازیم هدف اصلی این تحقیق است و با استفاده از آزمون‌های مناسب آماری با سطح اطمینان ۹۵ درصد

پارامتری t استفاده شده است که نتایج حاصل از آن در جدول

۸ نشان داده شده است.

جدول ۸: نتایج آزمون t برای فرضیه انتخاب شهردار به روش مستقیم

آماره T	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	بازه اطمینان ۹۵٪	
				حد پایین	حد بالا
۳۱.۲۹۶	۴۰۱	۰.۰۰۰	۰.۷۹۲۲۹	۰.۷۴۲۵	۰.۸۴۲۱

در نتیجه مثبت بودن حدود نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد شهروندان تهرانی گرایش بالایی نسبت به انتخاب مستقیم شهردار دارند.

فرضیه دوم (فرضیه رقیب): شهروندان شهر تهران در انتخاب شهردار گرایش به انتخاب غیرمستقیم شهردار دارند. برای انجام این فرضیه با توجه به تعداد بالای نمونه‌ها از آزمون پارامتری t استفاده شده است که نتایج حاصل از آن در جدول ۹ نشان داده شده است.

با توجه به جدول ۸، مقدار سطح معنی داری از مقدار خطای ۰/۰۵ کم‌تر است. بنابراین فرضیه در حد متوسط بودن گرایش شهروندان تهرانی به انتخاب مستقیم شهردار رد می‌شود. حال با توجه به اینکه حدود بالا و پایین در جدول ۸، هر دو اعدادی مثبت هستند. لذا از آنجایی که این حدود نشان‌دهنده یک اختلاف گرایش شهروندان تهرانی به انتخاب مستقیم شهردار با مقدار متوسط گرایش (یعنی عدد ۳) است،

جدول ۹: نتایج آزمون t برای فرضیه انتخاب شهردار به روش غیرمستقیم

آماره T	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	بازه اطمینان ۹۵٪	
				حد پایین	حد بالا
۱۱.۰۱۱ -	۴۰۱	۰	۰.۴۸۱۷۶ -	۰.۵۶۷۸ -	۰.۳۹۵۷ -

متوسط رو به بالا زندگی کنند و از همه مهم‌تر هر چه افراد

سن پایین‌تر برخوردار باشند؛ یعنی جوانان، گرایش بیشتری به انتخاب مستقیم شهرداران دارند. در حالت کلی با بررسی همه نمودارها شهروندان تهرانی گرایش بیشتری به انتخاب شهردار به روش مستقیم دارند و انتخاب مستقیم را نسبت به انتخاب غیرمستقیم ترجیح می‌دهند.

در ادامه میزان اثرگذاری چهار شاخص مهم یعنی دانش و آگاهی مردم، کارایی و اثربخشی و شفافیت‌پذیری و مسئولیت‌پذیری را بررسی خواهیم کرد. با توجه به جدول ۱۰، سطح معنی داری از عدد ۰/۰۵ کم‌تر است. بنابراین فرضیه

با توجه به جدول ۹، مقدار سطح معنی داری از مقدار خطای ۰/۰۵ کم‌تر است، بنابراین فرضیه دوم یعنی در حد متوسط بودن گرایش شهروندان تهرانی به انتخاب غیرمستقیم شهردار رد می‌شود. حال با توجه به اینکه حدود بالا و پایین در جدول بالا، هر دو اعدادی منفی هستند و با تفاسیری که در مورد حدود بالا و پایین در توضیحات فرضیه اول داده شد می‌توان گفت که شهروندان تهرانی با سطح اطمینان ۹۵ درصد گرایش پایینی نسبت به انتخاب غیرمستقیم شهردار دارند.

با بررسی دو فرضیه مطرح‌شده در همه نمودارها هر چقدر افراد از سطح تحصيلات بالاتری برخوردار باشند یا در مناطق

اثرگذاری برابر ۴ عامل گفته شده رد می شود؛ یعنی حداقل بین دو عامل اختلاف معنی داری از نظر اثرگذاری در انتخاب شهردار وجود دارد.

جدول ۱۰: نتایج آزمون آنالیز واریانس برای بررسی اثرگذاری همزمان ۴ عامل بر انتخاب شهردار

سطح معنی داری	آماره F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	بین گروهها
۰.۰۰۰	۵۴.۵۶۷	۲۵.۷۸۹	۳	۷۷.۳۶۸	بین گروهها
		۰.۴۷۳	۱۶۰۴	۷۵۸.۰۸۴	درون گروهها
			۱۶۰۷	۸۳۵.۴۵۱	مجموع

حال برای دانستن این موضوع که کدام یک از ۴ عامل اثرگذاری بیشتری نسبت به دیگر عوامل دارد از آزمون «توکی» برای مقایسه دو به دو عوامل استفاده شده است که نتایج حاصل از آن را در جدول ۱۱ مشاهده می کنید.

جدول ۱۱: نتایج آزمون توکی برای مقایسه دو به دو عوامل اثرگذار بر انتخاب شهردار

بازه اطمینان ۹۵٪	سطح معنی داری	خطای استاندارد	اختلاف میانگین (J - I)	(J) گروه	(I) گروه
-	۰.۰۰۰	۰.۰۴۸۴۹	۰.۵۰۲۴۹*	۲.۰۰	۱.۰۰
۰.۳۷۷۸	۰.۶۲۷۲	۰.۰۴۸۴۹	۰.۱۶۲۵۲*	۳.۰۰	
۰.۰۳۷۸	۰.۲۸۷۲	۰.۰۴۸۴۹	۰.۰۶۳۴۳	۴.۰۰	
۰.۱۸۸۱	۰.۰۶۱۳	۰.۰۵۵۸	۰.۰۶۳۴۳	۴.۰۰	۲.۰۰
۰.۶۲۷۲	۰.۳۷۷۸	۰.۰۴۸۴۹	۰.۵۰۲۴۹*	۱.۰۰	
۰.۴۶۴۷	۰.۲۱۵۳	۰.۰۴۸۴۹	۰.۳۳۹۹۷*	۳.۰۰	
۰.۶۹۰۶	۰.۴۴۱۲	۰.۰۴۸۴۹	۰.۵۶۵۹۲*	۴.۰۰	۳.۰۰
۰.۲۸۷۲	۰.۰۳۷۸	۰.۰۵۵۸	۰.۱۶۲۵۲*	۱.۰۰	
-	۰.۰۰۰	۰.۰۴۸۴۹	۰.۳۳۹۹۷*	۲.۰۰	
۰.۲۱۵۳	۰.۴۶۴۷	۰.۰۴۸۴۹	۰.۲۲۵۹۵*	۴.۰۰	۴.۰۰
۰.۳۵۰۷	۰.۱۰۱۲	۰.۰۴۸۴۹	۰.۰۶۳۴۳	۱.۰۰	
۰.۰۶۱۳	۰.۱۸۸۱	۰.۰۵۵۸	۰.۰۶۳۴۳	۲.۰۰	
-	۰.۰۰۰	۰.۰۴۸۴۹	۰.۵۶۵۹۲*	۲.۰۰	۴.۰۰
۰.۴۴۱۲	۰.۶۹۰۶	۰.۰۴۸۴۹	۰.۵۶۵۹۲*	۳.۰۰	
-	۰.۰۰۰	۰.۰۴۸۴۹	۰.۲۲۵۹۵*	۳.۰۰	
۰.۱۰۱۲	۰.۳۵۰۷	۰.۰۴۸۴۹	۰.۲۲۵۹۵*	۴.۰۰	

شهروندان برای توسعه و پیشرفت شهری استفاده مناسبی داشته باشد. مدیریت شهری کشور ما هم لازم است به سوی مدلی از مدیریت شهری سوق پیدا کند که باعث افزایش مشارکت شهروندان در امور شهری و مسئولیت‌پذیری کارگزاران محلی باشد.

در مجموع می‌توان گفت که الگوی انتخاب مستقیم شهردار می‌تواند به گزینه‌های زیر کمک کند:

۱. تقویت دموکراسی محلی و تشویق و ترغیب مشارکت و مداخله عمومی، به‌ویژه در انتخابات محلی.

۲. این الگو به رهبری آشکار در سطح محلی منجر می‌شود که باعث افزایش مسئولیت‌پذیری شهردار می‌شود.

۳. در این الگو نسبتاً روشن است که محدوده قدرت کجاست. زمانی که تفکیک قدرت مطرح می‌شود، جلوگیری از رفع مسئولیت بسیار ساده‌تر است.

۴. این الگو امکان پاسخ‌گویی را افزایش می‌دهد. تفکیک قدرت این امکان را فراهم می‌سازد که کسانی که اعمال قدرت می‌کنند به شورا و به شهروندان پاسخ‌گو باشند.

با توجه به نتیجه به‌دست آمده از این پژوهش، پیشنهادهای در زمینه ارتقای کارآمدی نهاد شهرداری بیان می‌شود.

- پژوهش حاضر با توجه به محدودیت ابزار موجود و برای اینکه درصد اطمینان بالایی به‌دست بیاورد تنها به جامعه آماری تهران بسنده کرد، اما لازم است تحقیق بزرگ‌تری در سطح همه شهرهای ایران برای انتخاب بهترین شیوه شهرداری انجام گیرد.

- با توجه به اهمیت مشارکت مردم، مجموعه سازوکاری انجام شود تا مردم بیشتر در جریان امور محلی قرار بگیرند.

- در سیستم کنونی مدیریت شهری در ایران، وظایف شورا و شهردار مشخص نیست و معمولاً در این شیوه فرار از مسئولیت آسان‌تر به‌نظر می‌رسد، پس لازم است تفکیک مشخص کارکرد این دو حوزه مشخص باشد.

- انتخاب مستقیم شهردار در ایران می‌تواند به صورت آزمایشی در یکی از شهرهای کشور اجرا شود.

- به جای تلاش برای تأسیس استان جدید، باید برای

با توجه به جدول ۱۱، در تمام موارد به جز مقایسه بین دانش و آگاهی مردم با اثربخشی و کارایی مقدار سطح معنی‌داری از مقدار ۰/۰۵ کمتر است؛ یعنی به جز دو عامل دانش و آگاهی مردم و اثربخشی و کارایی که دارای اثرگذاری یکسان در انتخاب شهردار هستند در سایر عوامل این اثرگذاری بین عوامل متفاوت خواهد بود. حال برای دانستن اینکه کدام یک از عوامل بیشترین اثرگذاری را در انتخاب شهردار دارند به حدود بالا و پایین دقت می‌کنیم که تفسیر آن را در فرضیه اول بیان شد. از آنجایی که عامل شماره ۲ یعنی مشارکت‌پذیری در مقایسه با تمام عوامل دیگر دارای حدود بالا و پایین مثبت است. لذا دارای بیشترین میزان اثرگذاری در انتخاب شهردار است. همچنین عوامل شماره ۱ و ۴ یعنی دو عامل دانش و آگاهی مردم و اثربخشی و کارایی اثرگذاری کم‌تری در مقایسه با عامل مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی در انتخاب شهردار دارند. پس می‌توان نتیجه گرفت مهم‌ترین دلیل انتخاب مستقیم شهردار توسط شهروندان هم این است که در ابتدا با الگوی شورا - شهردار تفکیک قدرت بین دو حوزه شکل می‌گیرد و در نتیجه فرار از مسئولیت کارگزاران محلی کاهش می‌یابد و در ثانی با انتخاب مستقیم شهردار توسط مردم او خود را به شهروندان پاسخ‌گو می‌داند و باعث ترغیب مشارکت و مداخله عمومی، به‌ویژه در انتخابات محلی می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در این تحقیق هر چقدر نسبت میزان تحصیلات افراد بالاتر برود گرایش به انتخاب مستقیم شهرداران افزایش می‌یابد یا هر چقدر افراد در مناطق متوسط رو به بالا زندگی کنند گرایش آن‌ها به انتخاب مستقیم شهرداران بیشتر است. گروه جوانان گرایش بیشتری به انتخاب مستقیم شهرداران نسبت به دیگر گروه‌های سنی دارند. در کنار این موضوعات مشارکت‌پذیری و مسئولیت‌پذیری هم از نکات مهمی بود که برای شهروندان در اولویت قرار دارد. امروز مدیریت شهری برای توسعه و پیشرفت شهر ناگزیر است. در رابطه تنگاتنگی با شهروندان قرار بگیرد و مجموعه سازوکاری بیندیشد تا شهرداری بتواند از نظر

- [In Persian]
7. Mirzazadeh, A, Urban Management and Its Role in Sustainable Urban Development. *Journal of Ensani Geography and Relations*, 2022: 5(1), 21. [In Persian]
8. Taheri, A, Municipal Administration, Tehran: Qommes Publications, 119-121, 1998. [In Persian]
9. Mortezaei, M, Local Management and Urban Governance (with a focus on the urban management structure of Japan, South Korea, Turkey, and France): Tehran Center for Urban Studies and Planning (Tehran Municipality), 106, 2015. [In Persian]
10. Amid, H, Amid's Political Culture, Amir Kabir Publications, 29th Edition, 808, 2004. [In Persian]
11. Chopani Yazdani, M, The Legal and Political Status of Councils in the Islamic Republic of Iran, Publications of the Islamic Revolution Document Center. Tehran, 33, 2003. [In Persian]
12. Akhondi, A, et al., A Critical Analysis of Urban Management Models in Iran. *Geographical Researches*, 2008; 63: 135-156 [In Persian]
13. Iranian Services Company. Feasibility Study of Direct Election of Mayors by Citizens in Iran, Tehran: Tehran Urban Planning and Research Center, 15, 2010. [In Persian]
14. Hamilton, K, Governing Metropolitan Areas: Response to Growth and Change, The Urban Center Carland Publishing Inc., New York, 1999.
15. Larsen, OH, Does Directly Elected Mayors Means Executive Mayors. Prepared for the Workshop Changes in the Executive. Denmark: niversity of Southern Denmark, Odense, 2003.
16. Akhondi, A, et al., The Impact of Direct Election of Mayors on Improving Urban Governance Indicators in Iran. *Soffeh Journal*, 2008: 77-79. [In Persian]
17. Ajang, H, Assessment of Urban توانمندسازی نهادهای مردمسالار محلی اقدام شود.
- با توجه به ماهیت نهادهای محلی، ضروری است این نهاد به سمت هر چند مردمسالار کردن قدرت به پیش بروند تا بتوانند برای توسعه شهر، شهروندان را همراه خود داشته باشند.
- قدردانی:** نویسندگان از حمایت‌های مادی و معنوی معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه تربیت مدرس کمال تشکر و قدردانی را دارند.
- تأییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع:** موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.
- سهام نویسندگان:** نویسنده اول (۵۰ درصد) و نویسنده دوم (۵۰ درصد)
- منابع مالی/حمایت‌ها:** موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

1. Burakpur, N, Motahari, M, A, Comparative study of mayoral elections in Iran and seven European states. *Urban Management Studies Quarterly*, 2018; 34: 61-75. [In Persian]
2. Mikayeli Nemini, S. Pathology of Urban Governance Models in Iran: A Case Study of Tehran. Master's Thesis, Allameh Tabataba'i University, 1-10, September 2013. [In Persian]
3. Katz, B, Elected mayors – Lessons from the US, The Brooking Institution, Center for Cities. London: U.K, 10-20, 2005.
4. Saeed Nia, A, Urban Management, Volume 11, Tehran, Union of Iranian Municipalities, 62, 2000. [In Persian]
5. Mazini M, Municipalities, Councils, and Urban Management in Iran: *Urban Management Quarterly*, 2 Summer, 21, 1999. [In Persian]
6. Lotfi, H, Colleagues. Urban Management and Its Role in Promoting Citizens' Rights: *Ensani Geography Quarterly*, 2009; 105: 1.

districts of Tehran in the 2011 and 2016 censuses, Tehran: Statistical Centre of Iran, 19-43, 2020. available in: <https://amar.org.ir/statistical-information/staid/25554> [In Persian]

Environmental Quality in District 6 of Tehran. Master's Thesis: Kharazmi University, 33, June 2011.
18. Statistical Centre of Iran, Demographic, social and economic characteristics of the 22